

АЛЬТЕРНАТИВНЫЯ НАПРАМКІ РАЗВІЦЦЯ ЗНЕШНЕЭКАНАМІЧНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ Ў АПК РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

А.П.Пятроў – Рудакоўскі

Беларускі гандлева-эканамічнага ўніверсітэт спажывецкай кааперацыі, antonrp@server.by

Адной з асноўных задач для эканомікі Рэспублікі Беларусь ва ўмовах пераходнага перыяду па-ранейшаму застаецца развіццё знешнеэканамічнай дзейнасці. Беларусь мае натуральныя і створаныя канкурэнтныя перавагі на сусветных рынках. Да галоўных з іх можна аднесці зручнае геастратэгічнае становішча, якое дазваляе звязаць эканамічна захад і ўсход і адначасова прысутнічаць на гэтых рынках у якасці пастаўшчыка сваёй прадукцыі.

У структуры экспарту значнае месца займае прадукцыя аграпрамысловага комплексу. Экспартуецца не толькі гатовая прадукцыя, але і сыравіна. Сярод шматлікіх відаў экспартуемай сыравіны неабходна вылучыць, як найбольш перспектыўныя, лясныя прыродныя рэсурсы, а менавіта, драўніну і пабочную прадукцыю: дзікарослыя грыбы, ягады, лекава-тэхнічную сыравіну, прадукцыю дапаможных лесапаліўных гаспадарак і інш.

Разглядаць пабочную лясную прадукцыю трэба шырэй, чым гэта адбываецца звычайна, і для гэтага мэтазгодна выкарыстоўваць тэрмін “нядрэўныя лясныя рэсурсы”, які выкарыстоўваецца ў сусветнай практыцы, але не мае шырокага ўжытку ў Беларусі. Прапануецца наступнае азначэнне гэтага тэрміна: нядрэўныя лясныя рэсурсы – гэта ўсе эканамічныя карыснасці матэрыяльнага і нематэрыяльнага характару, якія атрымліваюцца з ляснога асяроддзя, якія не маюць у сваім складзе элементаў дрэўнай прадукцыі і звязаны з ёю толькі агульнасцю свайго паходжання. Такі падыход дазваляе значна пашырыць традыцыйны пералік прадукцыі лясной гаспадаркі, уключаўшы яго новыя нетрадыцыйныя віды рэсурсаў (не толькі грыбы і ягады, але і кісларод, эстэтычны і рэкрэацыйны рэсурс і г.д.). Уключэнне ўсіх гэтых рэсурсаў у адзіную эканамічную сістэму адпавядае прынцыпу шматфункцыянальнасці, у адпаведнасці з якім зараз трэба разглядаць усе прыродныя рэсурсы. Кожны від прыродных рэсурсаў павінен мець эканамічную ацэнку, таму што можа разглядацца як тавар.

Традыцыйныя віды нядрэўных лясных рэсурсаў, такія як грыбы (60-80 % экспарту грыбоў – лісічкі) і ягады (да 90 % экспарту ягад – чарніцы) экспартуюцца здаўна. Каб вызначыць ролю гэтай прадукцыі ў агульным экспарце Беларусі (на прыкладзе 2007 года), мэтазгодна прывесці наступныя разлікі:

1. Экспарт у 2007 годзе згодна са статыстычнымі дадзенымі склаў 24339,3 млн. дол. ЗША.
2. Пры сярэдніх суадносінах еўра да долара ЗША (у студзені 2009 года) якія складаюць 1,25, аб'ём экспарту за 2007 год склаў 19471,4 млн. еўра.
3. Фізічны аб'ём экспарту грыбоў у 2007 годзе склаў 3248800 кг., ягад – 3574600 кг (па інфармацыі Міністэрства прыродны рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя).
4. Экспартная цана грыбоў склала 2,9 еўра, ягад – 2,75 еўра (узяты сярэднія цэны па некалькіх экспартных кантрактах за 2007 год).
5. Аб'ём экспарту грыбоў складаў $2,9 \cdot 3248800 = 9421520$ еўра, аб'ём экспарту ягад – $2,75 \cdot 3574600 = 9830150$ еўра. Агульны аб'ём экспарту ягад і грыбоў склаў такім чынам 19251670 еўра.
6. Удзельная вага экспарту грыбоў і ягад ў агульным экспарце за 2007 год склала $(19,3 / 19471,4) \cdot 100 = 0,099\%$

Такім чынам, экспарт традыцыйных відаў нядрэўных лясных рэсурсаў займае ў агульным экспарце каля 0,1 % (калі не зважаць на дапушчэнні, зробленыя пры разліках, звязаныя з вызначэннем сярэдніх цэн і з курсамі долара і еўра). Гэта нязначны паказчык, і ён, відавочна, абумоўлены тым, што ў большасці выпадкаў гэтая прадукцыя экспартуецца ў выглядзе замарожанай сыравіны, таму не можа гарантаваць атрымання высокага прыбытку. Калі ўлічыць што, па прагнозах спецыялістаў, біялагічныя запасы грыбоў і ягад у бліжэйшыя гады істотна не павялічацца, а па некаторых іх відах нават скарацяцца, то адзіным шляхам для павелічэння экспарту гэтай прадукцыі застаецца рост засваення біялагічнага запasu (квоты на нарыхтоўку ягад і грыбоў рэгулярна недаасвойваюцца ўсімі нарыхтоўшчыкамі). Улічваючы магчымы рост унутранага спажывання, гэтай меры можа быць недастаткова. І ў якасці альтэрнатывы мэтазгодна пашыраць плантацыйнае вырошчванне асобных відаў ягад і грыбоў. Еўрапейскі вопыт сведчыць, што гэта перспектыўны напрамак развіцця аграпрамысловага комплексу, які будзе садзейнічаць не толькі росту спажывання ўнутры краіны (што дасць таксама імпартазамышальны эффект), але і павелічэнню экспарту, бо на сусветных рынках апошнім часам назіраецца тэндэнцыя павелічэння попыту на плантацыйныя грыбы і ягады.

Што датычыць нетрадыцыйных відаў нядрэўных лясных рэсурсаў, вельмі складана ўлічыць іх экспарт і вызначыць яго эфектыўнасць. Так экспарт мёду і прадукцыі бортніцтва, дазволёных відаў лекавых раслін, а таксама інтэрпаляванне (паліванне з удзелам замежных грамадзян), экспарт квот на выкіды парніковых газаў, экспарт лясных турыстычных паслуг і іншага, што згодна з прапанаваным вышэй азначэннем можна аднесці да нядрэўных лясных рэсурсаў або мае адзінкавы характар, або не ўлічваецца статыстычна. Таму ацэнкі экспарту гэтых відаў рэсурсаў маюць экспертны характар. Разам з тым, улічваючы іх значнасць і запатрабаванасць на знешніх рынках, неабходна вырацаваць канцэпцыю іх выкарыстання ў якасці экспартнага тавару. Гэтая канцэпцыя павінна ўключаць класіфікацыю нядрэўных лясных рэсурсаў, крытэрыі вызначэння платы за іх і механізм яе атрымання, а таксама маркетынжавыя і інвестыцыйныя мерапрыемствы.

Такім чынам, для развіцця знешнеэканамічных сувязяў невялікай дзяржавы неабходна выкарыстоўваць самыя нетрадыцыйныя рэсурсы, што могуць быць цікавымі для замежных спажыўцоў.